

סקירה: מוקדי הכוח בלבנון והביקורת על חיזבאללה

18.09.2024 | רעי פוקודה | written by

תקציר

- לבנון נמצאת בקריסה מתמשכת כמדינה ריבונית. השחיתות, הטרור, המשבר הכלכלי והשסעים החברתיים מחריפים את מצבה. מאז שמדינת לבנון הוקמה, המבנה החברתי שלה שברירי ולא יציב. זהו גם מצבה של המערכת הפוליטית, על אף הניסיונות להתאימה להרכב החברתי הייחודי של לבנון. ההידרדרות המתמדת של ביירות מבחינה חברתית, כלכלית ופוליטית מחזקת את חיזבאללה ומגבירה את השפעתו.
- כוחו של חיזבאללה מהווה לכל הפחות איום משמעותי וכוח שקול לגופי הביטחון הרשמיים בלבנון: הוא מקבל תקציבי עתק מאיראן, פעיליו מאומנים ומיומנים היטב בלחימה, ויש ברשותו אמל"ח מתקדם מתוצרת חוץ ומתוצרת עצמית.
- מאז הקמתו, יוניפי"ל נכשל בניסיון לשמור על דרום לבנון כאזור מפורז. אנשיו מתעמתים רבות עם פעילי חיזבאללה, אך ארגון הטרור השיעי ממשיך לעשות באזור זה כרצונו. יוניפי"ל אינו זוכה ללגיטימציה ולשיתוף פעולה מגורמי הביטחון הלבנוניים הרשמיים.
- בנוסף, המשבר הכלכלי החמור בלבנון והקיפאון הפוליטי פוגעים ביכולתם של גופי הביטחון לתפקד כראוי, נוסף על הבעיה המובנית במדינה בחלוקת התפקידים הרשמית בין כלל גופי הביטחון. מצבה הקשה של המדינה, ושל גופי הביטחון שלה בפרט, מאפשרים גם הם לחיזבאללה להעצים את השפעתו עליהם, וכך לשלוט, באופן חלקי לכל הפחות, על אחד התחומים החשובים במדינה. אחיזתו של חיזבאללה בנקודות מפתח בארגוני הביטחון בלבנון יקשו על ארגוני הביטחון הרשמיים במדינה לעצור בעדו, גם אם יקבלו הוראה מפורשת מהדרג המדיני לעשות זאת.
- חיזבאללה מוטמע כבר זמן רב במערכת הפוליטית והמדינתית של לבנון, והשפעתו שם ניכרת. הוא מנצל את המנגנון המדינתי ² הפרלמנט, משרדי הממשלה והתקציבים ³ לטובת האינטרסים והתומכים שלו. הוא אף מנצל את התשתיות האזרחיות בלבנון כדי לשגר מהן מתקפות על צה"ל, וכך גם חושף אותן למתקפות נגד. פעולותיו נגד ישראל הן נושא לדיון ציבורי ער בלבנון, והוא משלם מחיר ציבורי על גרירת המדינה למלחמה שאזרחיה אינם רוצים בה. חלק לא מבוטל מחברי הפרלמנט בלבנון, בכירי המערכת הפוליטית, אנשי התקשורת ודמויות משפיעות בציבוריות הלבנונית מאסו במלחמה ובנזקים שהיא מסבה למדינה.
- הביקורת הגוברת בקרב אזרחים, פוליטיקאים ועיתונאים בלבנון על חיזבאללה מאז תחילת מלחמת חרבות ברזל יכולה להוות כר פורה לפעילות ישראלית שתערער את

התמיכה הציבורית בארגון הטרור. בנוסף, האופן שבו חיזבאללה מוטמע במערכת הפוליטית בלבנון יכול לשמש את ישראל כמנוף לחץ על הקהילייה הבינלאומית נגד הממשלה בביירות, וגם כהצדקה לפעילות צבאית של צה"ל נגד תשתיות במדינה.

המלצות עיקריות

- עקב השליטה האיתנה של חיזבאללה בלבנון, יש לראות את מדינת לבנון כאחראית לכל פעולה נגד ישראל שיוצאת משטחה ולגבות ממנה מחיר בהתאם. על צה"ל לפגוע גם בתשתיות אזרחיות, ובייחוד באלה שמשמשות את ארגון הטרור למלחמה נגדו. בנוסף, ישראל צריכה לשדל את בעלות בריתה להטיל עיצומים נגד ראשי מדינת לבנון, כולל אלה שאינם מזוהים עם חיזבאללה.
- ישראל נדרשת להעביר לאזרחי לבנון את המסר שארגון הטרור השיעי, והאופן שבו הוא מפר את החלטה 1701 של מועצת הביטחון, הם הגורם העיקרי לסבל שהם חווים, ובייחוד בדרום המדינה. בנוסף, עליה להדהד את הביקורת שנשמעת נגד חיזבאללה בתקשורת הלבנונית וברשתות החברתיות.
- בשיח עם בעלות בריתה ישראל נדרשת להדגיש את התפקיד השלילי שצבא לבנון ממלא באכיפת החלטות האו"ם, שיתוף הפעולה שלו עם חיזבאללה וחוסר התוחלת של חיילי הצבא נגד פעילי חיזבאללה. בנוסף, יש להדגיש כי המשך המימון לצבא צריך גם לכלול דרישה לסילוק של פעילי ארגון הטרור השיעי מעמדות כוח בצל"ב, ולשלול כל אפשרות של מתן חימוש מתקדם יותר לצבא לבנון או בנייה שלו כחלופה אפשרית לחיזבאללה, כפי שסברו בעבר מדינות זרות שניתן לעשות.
- יש לפעול לקידום פירוק יוניפי"ל, שממילא אינו מסוגל למלא את מטרותיו, ורק מעכב את יישום הפתרון הרצוי בדרום לבנון.

מבוא

מלחמת "חרבות ברזל" נפתחה ב-7 באוקטובר לאחר המתקפה הרצחנית של חמאס בשבת השחורה. חיזבאללה הצטרף ללחימה ב-8 באוקטובר, שיגר רקטות ופגזים לעבר אזור הר דב, וכך שימש כ"חזית תומכת" למלחמה בעזה. מעורבותו במלחמה נמשכת מאז ועד ימים אלה.

מטרת סקירה זו היא לבחון את פעילותו של חיזבאללה בלבנון מההיבט הביטחוני, הפוליטי והציבורי: מה הוא מקומו של ארגון הטרור השיעי ביחס לגופים הרשמיים במדינה שאחראים על ביטחונה ויציבותה? כיצד הוא משתלב במערכת הפוליטית והחברתית בלבנון? ועד כמה חריפה הביקורת נגדו לאחר שגרר את הלבנונים למלחמה מול ישראל שהם לא רצו בה?

החלק הראשון בסקירה כולל רקע היסטורי קצר על כל גופי הביטחון בלבנון, כולל חיזבאללה, ועוסק בסדר הכוחות שלהם, בתקציב ובאמצעי הלחימה שברשותם. כמו כן, הוא כולל את המטרות המוצהרות של גופים אלה והיחסים ביניהם.

החלק השני מציג את כוחו הפוליטי המשמעותי של חיזבאללה במערכת הפוליטית והמדינתית הלבנונית [?] סיעת "הנאמנות להתנגדות" בפרלמנט, הייצוג של השרים בממשלה ומעורבות ארגון הטרור השיעי בניהול השוטף של המדינה. חלק זה כולל רקע קצר על המבנה החברתי בלבנון ועל המערכת הפוליטית שנבנתה על בסיסו.

החלק השלישי מציג את הזעם הציבורי והתקשורת בלבנון נגד חיזבאללה. שחקנים פוליטיים, אושיות רשת, עיתונאים ופעילים פוליטיים מתחו מאז תחילת המלחמה ביקורת נוקבת על ארגון הטרור בעיתונים ובאמצעי התקשורת, ואמרו כי חיזבאללה החליט על דעת עצמו לגרור את לבנון למלחמה שאין לה קשר אליה. לטענתם, חיזבאללה מסכן את המדינה ואת אזרחיה רק כדי להגשים את מאווייה של איראן ולתמוך בפלסטינים.

לבסוף, נציין כמה המלצות שבראיתנו יכולות לשמש את ישראל במסגרת ההתמודדות שלה עם חיזבאללה במערכת הנוכחית ובכלל, וכן כדי להצדיק חלק מפעולותיה נגד מדינת לבנון עצמה.

חלק 1: הגופים הביטחוניים בלבנון

רקע והקדמה

בלבנון יש כמה ארגוני ביטחון הפועלים מתוקף החוק המדינתי והבינלאומי. הם שונים זה מזה בגודלם, במטרותיהם, בפריסתם הגאוגרפית ובאוכלוסיות שהם משרתים. גופים אלה כוללים את יוניפי"ל, הפועל מכוח החוק הבינלאומי; צבא לבנון (צל"ב) וכוחות ביטחון הפנים, הפועלים מתוקף החוק בלבנון; וגם גופים נוספים שלא יידונו במסמך זה כמו הביטחון הכללי (הבטכ"ל), "ההגנה האזרחית" והמשטרה המוניציפלית. בנוסף לארגונים אלה ישנו כוח חמוש נוסף בלבנון, גדול וחזק ובעל השפעה רבה על המדינה [?] חיזבאללה.

ככלל, ארגוני הביטחון בלבנון מצליחים לספק ביטחון שוטף לאזרחים, למעט אירועים גדולים ובלתי צפויים. עם זאת, המשבר הכלכלי בשנים האחרונות מקשה עליהם לבצע את תפקידם. מלבד צמצומים במשכורות ובמצבת כוח האדם בגופים אלה, המצב הסוציו-אקונומי של האוכלוסייה בלבנון מיזדרר, ובעקבות כך גם שיעורי הפגיעה נוסקים.

גופי הביטחון בלבנון נתונים גם תחת ניסיונות השפעה חיצוניים שונים. במישור הבינלאומי, סוכנויות של האו"ם, ממשלות זרות וגופי מגזר שלישי (NGOs) מנסים להשפיע עליהם באמצעים כלכליים (תרומות), דיפלומטיים ולפעמים גם צבאיים. מבחינה היסטורית, התורמים הגדולים ביותר למגזר הביטחוני בלבנון הם האיחוד האירופי, ארה"ב, אונר"א וצרפת. פעמים רבות הם אלה שמחזיקים בחיים חלק מארגוני הביטחון, ובלעדיהם הם עשויים לקרוס. יש לזכור כי מדובר בתורמים בעלי ממון רב, שיש להם אינטרסים באזור. משמעות הדבר היא שכאשר מדינה כמו ארה"ב או גוף חשוב כמו האו"ם מרסנים את ישראל במלחמתה מול לבנון [?] אפשר להעריך שזה לא רק בגלל חששות הומניטריים.

בלבנון יש גם תורמים חשובים נוספים כמו הקרן הערבית (AFESD), יוניפי"ל, קטאר, כוויית, גרמניה, ספרד, איטליה וטורקיה. במישור המדינתי, ארגוני חברה אזרחית, מפלגות, פקידיים בכירים וקבוצות בעלות אופי דתי משמשים כמתווכים בין ארגוני ביטחון בלבנון לבין אזרחי המדינה.

בעיה נוספת בארגונים אלה נוגעת להתנהלות השוטפת שלהם. יש כפילות בין התפקידים השונים של ארגוני הביטחון בלבנון, ולאף אחד מהם אין מנדט בלעדי על תחום כלשהו. מצב זה פוגע ביעילותם ופותח פתח להתנהלות קלוקלת. כדי להתגבר על הקשיים, הרשויות מתאמות את פעילותן באמצעות גופים שונים כמו "מועצת הביטחון העליונה" ו"מועצת ביטחון הפנים המרכזית".

להלן סקירה קצרה העוסקת בשלושת גופי הביטחון העיקריים בלבנון, שתפקידם לשמור על ביטחונה ועל יציבותה של המדינה.

1. יוניפי"ל

רקע: כוח יוניפי"ל הוקם ב-19 במרץ 1978 לאחר נסיגת צה"ל מדרום לבנון. מטרתו היא לוודא שהנסיגה מתקיימת במלואה, לשמור על השלום והביטחון ולסייע לממשלת לבנון לשלוט מחדש באזור. המנדט של יוניפי"ל מחודש כל שנה בחודש אוגוסט. בעקבות החלטה 1701 של מועצת הביטחון של האו"ם, שאושרה ב-11 באוגוסט 2006, קיבל יוניפי"ל כמה תפקידים נוספים, ביניהם:

- לסייע לצבא לבנון להתפרס בדרום לבנון, גם לאורך הקו הכחול.
- לתאם את פעולותיו עם ממשלת ישראל וממשלת לבנון.
- לסייע לצבא לבנון להקים אזור מפורז בין הקו הכחול לנהר הליטאני. באזור זה אמורים רק יוניפי"ל וממשלת לבנון להחזיק כוחות צבאיים ואמצעי לחימה (אמל"ח).
- לסייע לממשלת לבנון, אם תזדקק לכך, לאבטח את גבולה ולמנוע הכנסה של אמל"ח לשטחה.

סד"כ ותקציב: נכון ל-18 במרץ 2024, ביוניפי"ל יש למעלה מעשרת אלפים חיילים מ-49 מדינות, ובהן איטליה, יוון, ארגנטינה, ברזיל, צרפת, בריטניה ועוד. בראש יוניפי"ל עומד הגנרל ארולדו לזארו סאנז מספרד. תקציב הארגון עומד על כחצי מיליארד דולר, ואחת התורמות הגדולות ביותר שלו היא ארה"ב. בשנת 2023 העביר הקונגרס האמריקאי ליוניפי"ל 143 מיליון דולר. יוניפי"ל גם מחזיק כוח ימי מאז אוקטובר 2006, לפי בקשת ממשלת לבנון, ומטרתו לשמור על השלום בגבולותיה הימיים של המדינה.

יוניפי"ל מחזיק ברשותו 4 ספינות ו-6 מסוקים, וחיילי הכוח עושים שימוש בנשק קל להגנה עצמית.

יחסים עם צל"ב וחיזבאללה: יוניפי"ל אמור לפעול נגד ההתבססות של חיזבאללה מדרום לנהר הליטאני, אך אינו מצליח לעשות זאת. החיילים ביוניפי"ל אומנם מתעמתים עם פעילי חיזבאללה ומצליחים להרגיז את מזכ"ל הארגון חסן נצראללה, אך פעילות הטרור נגד ישראל בדרום לבנון נמשכת. כוחות יוניפי"ל נאלצים להתעמת לא פעם גם עם חיילים מצל"ב, שמנסים למנוע מהם לבצע את תפקידם.

- נצראללה התייחס בנאומו ב-28 באוגוסט 2023 ליוניפי"ל ואמר: "כוח זר חמוש שפועל בשטח לבנון ללא אישור הממשלה והצבא שלה, ומבלי לתאם עם צבא לבנון [?] איפה הריבונות בכל זה?" באותו נאום הוא גם האשים את ארה"ב שהיא רוצה להפוך את חיילי יוניפי"ל ל"מרגלים" הפועלים למען ישראל בלבנון.
- באוגוסט 2023 אמרה שגרירת האמירויות באו"ם, לאנא נוסייבה, בדיון במועצת הביטחון של האו"ם שעסק בכתב הסמכויות של יוניפי"ל, כי המתיחות בקו הכחול הגיעה לרמה שלא נראתה מאז 2006. היא הוסיפה כי במהלך 2023 הקים חיזבאללה עמדות צבאיות ומגדלי תצפית, קיים תרגילים צבאיים, תקף את כוחות יוניפי"ל ומנע מהם לנוע בחופשיות.
- בנוסף, דו"ח של מזכ"ל האו"ם מיולי 2023 שעסק ביוניפי"ל הציג הפרות רבות של חיזבאללה [?] נוכחות בלתי חוקית בשטחי דרום לבנון, הקמת האוהלים בהר דב, חציית גבול בלתי חוקית לשטח ישראל, השחתה של גדר הגבול ועוד. המזכ"ל הזהיר שהפרות אלה עלולות "להביא למיס-קלקולציה שתביא להסלמה". דו"ח מזכ"ל האו"ם מ-2020, שבחן את יעילות הכוח בלבנון, קבע כי פעולות יוניפי"ל צומצמו מחשש לפגיעה בו, וכי בהיעדר שיתוף פעולה מצד צבא לבנון ומצד תושבי דרום לבנון, שאינם רואים את הכוח כלגיטימי [?] פעילות הכוח מוגבלת. לדבריו באותו דו"ח, הכוח מתקשה לנוע בחופשיות בשטח ולפעול ביעילות.
- יש עדויות רבות על כך שפעילי חיזבאללה תוקפים את חיילי יוניפי"ל ומתעמתים עימם בזמן שהם עורכים סיורים בגבול. בין 2021 ל-2023 גדל מספר המקרים הללו פי שניים.
- גם צבא לבנון מערים על יוניפי"ל קשיים: הוא מסרב לאפשר לו לסייר באזורים שמחוץ לכבישים הראשיים ולמרכזים העירוניים, ומתרץ זאת בכך ש"מדובר בכבישים פרטיים או באזורים בעלי חשיבות אסטרטגית לצבא לבנון". אזורים אלה הם כנראה אתרים צבאיים של חיזבאללה.

2. צבא לבנון

רקע: צבא לבנון (צל"ב) הוא הצבא הסדיר של מדינת לבנון והגוף הרשמי האחראי על הגנתה. זהו הארגון הביטחוני הגדול ביותר בלבנון, והוא זוכה לאמון רב בקרב הציבור [?] 90% תמיכה על פי סקר שנערך בספטמבר 2023. בשנת 1945, שנתיים לאחר שלבנון קיבלה את עצמאותה והשתחררה מהשלטון הקולוניאלי של צרפת, הוקם צל"ב בתצורתו הנוכחית והועבר לאחריותה הבלעדית של ממשלת לבנון. סיסמתו היא "כבוד, הקרבה, נאמנות".

צל"ב נמצא תחת אחריותו של משרד ההגנה הלבנוני, ומאז שנת 2017 מפקדו הוא עמאד (דרגה המקבילה לרב-אלוף) ג'וזף ע'ון. לגנרל ע'ון יש קשר הדוק עם ארה"ב. הוא למד לתואר שני בלימודים אסטרטגיים בארה"ב, וגם התאמן והוכשר בה.

לפי "חוק ההגנה הלאומית" בלבנון, שנחקק בשנת 1983, לצל"ב יש שלוש משימות עיקריות: הגנה, ביטחון ופיתוח. תפקידו להגן על המולדת, לשמור על ריבונותה של המדינה ולהגן על החוקה, לשמור על הביטחון והיציבות, ולסייע ליציבות החברתית והצמיחה בלבנון. צל"ב מחויב להגן על גבולות המדינה מפני כל איום חיצוני.

▪ **הגנה:** צל"ב מחויב להגן על דרום לבנון מפני "האויב הישראלי", ולסייע בשימור היציבות והרגעת התושבים בכפרים. הוא אחראי להגן על המים הטריטוריאליים של לבנון ולמנוע מישראל להשתמש שלא כדין בעתודות הנפט השייכות ללבנון. צל"ב נדרש להגן על הגבול הצפוני והמזרחי של לבנון ועל תושבי אזורים אלה מפני ארגוני טרור, וצריך לשתף פעולה עם כוחות יוניפי"ל ולבדוק באופן תדיר שאין שינויים בסימון הקו הכחול.

▪ **ביטחון:** תפקידו של צל"ב הוא להיאבק בפשע המאורגן ובפעולות טרור וריגול מצד ישראל; לטפל במהירות ובעוצמה באירועים ביטחוניים באזורים שונים; להגן על גבולות לבנון מהברחות ומהסתננויות; לשמור על הסדר בהפגנות ובעת התקוממויות עממיות; לאפשר את המהלך התקין של הבחירות לפרלמנט והרשויות המקומיות; לפנות מוקשים, פצצות מצרר וחפצים חשודים, תוך תיאום עם הגופים הרלוונטיים.

▪ **פיתוח:** צל"ב היה מחויב מאז הקמתו להקמת התשתיות בלבנון ולסיוע לתושבי המדינה בעת משברים ואסונות. בכלל זאת, אחריותו כוללת כיבוי שרפות, בניית גשרים, ניקוי חופים, נהרות וימים שזוהמו מנפט, סלילת כבישים, וטיפול בתשתיות מים וחשמל שנפגעו מסיבות שונות, חלוקת מזון וסיוע רפואי לאזרחים, ועוד.

סד"כ ואמל"ח: נכון לשנת 2023, צבא לבנון מונה כ-75 אלף חיילים. רובם המוחלט משרתים בזרוע היבשה, אך יש לצבא גם זרוע אוויר מצומצמת המונה כ-1,500 חיילים, וכן זרוע ימית. גילם של החיילים המשרתים בצבא נע בדרך כלל בין 17 ל-25. השירות איננו חובה כמו בישראל, אלא התנדבותי. רוב הציוד הצבאי של צל"ב ישן, ומסופק על ידי כמה מדינות. בעבר קיבל הצבא אמל"ח מארה"ב, צרפת, סעודיה, איחוד האמירויות, רוסיה, בריטניה ואיראן, וכן מגרמניה ומקטר.

כיום ספק הנשק העיקרי של צל"ב הוא ארה"ב. לזרוע האוויר של צל"ב יש 78 כלי טיס, מתוכם 9 מטוסי קרב ו-9 מטוסים לאימון הכוחות, וכן 60 מסוקי קרב. בזרוע היבשה יש למעלה מעשרת אלפים משוריינים ועוד כמה מאות תותחים ומשגרי רקטות. בזרוע הים יש 86 כלי שיט, מתוכם 22 ספינות סיור. לרשות החיילים אקדחים ורובים, טילים נגד טנקים, קסדות, ציוד לראיית לילה ועוד.

צל"ב מורכב מ-12 חטיבות חיל רגלים, כולל חטיבת המשמר הנשיאותי, נוסף על כמה גדודים נפרדים [2] שריון, ארטילריה, הגנת גבולות וכוחות "התערבות". יש בצבא גם כוח מבצעים מיוחד הכולל גדודים מוטסים, כוחות קומנדו ימי וריינג'רס (כוח עילית).

המשבר הכלכלי: בשנים האחרונות המשבר הכלכלי בלבנון משפיע גם על צל"ב. הוא פגע ביכולותיו להכשיר כוח אדם, והפחית במידה ניכרת את שכר המשרתים בצבא. סוגיה זו העלתה חשש בלבנון ובקהילייה הבינלאומית שצבא לבנון יתפרק ולא יצליח למלא את תפקידו. תקציב הביטחון הלבנוני ירד במידה רבה בשנים האחרונות, ואחרי שבשנת 2019 עמד על כ-2 מיליארד דולר [2] בשנה שעברה הוא צנח ל-241 מיליון דולר בלבד. צבא לבנון, לפיכך, מושפע מאוד ממגמה זו, ונאלץ להסתמך על מקורות זרים לפעילותו השוטפת.

לפי כתבה ששודרה ברשת BBC במרץ 2024, ארה"ב מסייעת כלכלית לצבא לבנון ומשלמת את שכרם של חלק מחייליו. היא שולחת לצל"ב כלי רכב, נשקים אישיים ותחמושת, אך לא נשק איכותי שיאפשר לו להתמודד עם הכוח הצבאי של צה"ל. אף שתפקידו של צל"ב הוא להגן על לבנון מפני "האויב הישראלי", אין לו האמצעים הדרושים לכך.

בעיתון "אלשרק אלאוסט" דווח כי היעדר התקציב בצל"ב בעקבות המשבר הכלכלי מוביל למחסור בכוח אדם, ומונע ממנו להתפרס בדרום לבנון וליישם כנדרש את החלטה 1701. בנוסף נטען כי ארה"ב עומדת בראש רשימת המדינות המסייעות כלכלית לצל"ב, וכי מאז 2005 העבירה לו סיוע בסכום הגדול מ-3 מיליארד דולר.

השנה אישרו הקונגרס והנשיא האמריקני שתי חבילות סיוע לצל"ב בסך כולל של כ-300 מיליון דולר.

יחסים מול חיזבאללה: בדו"ח שפורסם במרץ 2024 צוין כי חיזבאללה מפר בגלוי את החלטה 1701 ואת החלטה 1559 של מועצת הביטחון מ-2004. לפי החלטה זו, בין השאר, יש להסיג את הכוחות הזרים מלבנון, לכבד את ריבונותה ואת סמכותה הבלעדית של ממשלת לבנון בשטח המדינה, ולפרק את כל המיליציות החמושות במדינה.

לחיזבאללה יש אמל"ח איכותי רב, והוא מציג עצמו לציבור כ"מגן לבנון". הוא פוגע בבלעדיות של צל"ב ומקשה עליו לבצע את תפקידו. למרות החלטת מועצת הביטחון של האו"ם, מאז 2006 לא היה צל"ב הכוח החמוש היחיד בלבנון אפילו לרגע אחד. חיזבאללה עוקף את צל"ב בין השאר בעזרת עמדות "ירוק ללא גבולות" [2] עמדות תצפית על הגבול בין לבנון לישראל שמוסוות כאתרי פעילות של ארגון סביבתי.

מעימותים ספורדיים שהתרחשו בין אנשי הארגון לחיילי הצבא בשנים האחרונות ניכר כי איכות ההכשרה של פעילי חיזבאללה, ניסיונם הקרבי ונחישותם הגבוהה יותר מעניקים להם יתרון גדול על פני אנשי צל"ב. בעימותים אלה היה ברור ידו של מי על העליונה.

יתרה מכך, ישנן עדויות גם לשיתוף פעולה בין הצבא לחיזבאללה, שנובע גם משינויים במאזן הדמוגרפי. שיעורם של השיעים בצבא לבנון עלה, והוא מוערך כיום בכ-50%. שינוי זה משקף את האינטרס של חיזבאללה, שמרבית האוכלוסייה השיעית בלבנון מחויבת לו ותומכת בו. חלקם גם מועסקים אצל חיזבאללה או קשורים אליו בדרכים אחרות (קרבה אידיאולוגית למשל), ואף מבריחים למענו אמל"ח וציוד צבאי שמגיע לצל"ב ממדינות אחרות. גם כוחו של חיזבאללה והסיעה שלו בפרלמנט הלבנוני, "הנאמנות להתנגדות", ושליטתו במוסדות רשמיים של צבא לבנון, מגדילים את השפעתו על הכוחות המזוינים של לבנון.

3. הב"פ

רקע: כוחות ביטחון הפנים (הב"פ) הם הארגון הוותיק ביותר במגזר הביטחוני בלבנון, שמתנהל דרך קבע מול האוכלוסייה האזרחית. הוא התפתח בשלבים אחדים, שסופם בחוק שאושר ב-1990 ומסדיר את תפקידיו, כפיפותו וסמכויותיו. כיום הב"פ פעיל בכל שטחי המדינה ² ביבשה, באוויר ובים. בראשו עומד לְנֵאָא' (דרגה המקבילה לאלוף) עמאד עת'מאן, והוא נמצא תחת אחריותו של משרד הפנים. לב"פ יש תפקידים שונים, ביניהם:

- לשמור על הסדר הציבורי ולספק ביטחון.
- להגן על אישים ורכוש.
- לשמור על החירויות האזרחיות במסגרת החוק.
- להקפיד על יישום החוקים והתקנות.
- לסייע לרשויות לבצע את משימותיהן.
- לשמור על בתי הכלא ולנהל אותם בעת הצורך.
- להגן על משלחות דיפלומטיות בלבנון.

סד"כ ומבנה: לפני המשבר הכלכלי של שנת 2019 היו בב"פ כ-30 אלף עובדים, אך מאז הצטמצם כוח האדם באופן שמקשה על הארגון לסייע ללבנון ליישם את ריבונותה. נכון למרץ 2024 הב"פ מונה כ-24,500 איש, ונמצא בתהליכי גיוס של אנשים נוספים לשורותיו. הב"פ מורכב ממדור מטה, יחידות שיטור שונות, כוחות ניידים, ז'נדרמריה, יחידות לאבטחת שגרירויות ועוד.

תקציב: כוחות ביטחון הפנים, כמו צל"ב, נתמכים על ידי ארה"ב בסכומי כסף ניכרים. באפריל 2023 העבירו שגרירות ארה"ב בביירות והאו"ם חבילת סיוע בסך 16.5 מיליון דולר לב"פ כדי לשלם משכורות לעובדיו. לפי דיווחים שונים מחודש אפריל 2022, גם הסיוע מסעודיה וצרפת בסך 30 מיליון דולר הועבר בחלקו לכוחות הב"פ.

יחסים מול צל"ב: לפי הסכם טאא'ף, צבא לבנון צריך לסייע לכוחות ביטחון הפנים לשמור על הסדר הציבורי כאשר יש סכנה שלא יצליחו לעשות זאת לבדם. צל"ב גם מחויב לסייע להם לשמור על ביטחון המדינה בתנאים שייקבעו על ידי ממשלת לבנון. גם צל"ב וגם הב"פ נתונים לפיקוח של בתי הדין הצבאיים בלבנון.

יחסים מול חיזבאללה: לא נמצאו מספיק נתונים בנושא זה.

4. חיזבאללה – השלוחה של איראן בלבנון

רקע: חיזבאללה הוא ארגון טרור שיעי שהוקם בשנת 1982, והארגון הלא-מדינתי שמחזיק בכמות החימוש הגדולה ביותר בעולם. הוא הוקם כחלק מהאסטרטגיה של איראן ליצירת רשת פרוקסי (שלוחים) ברחבי המזרח התיכון, וכך להגדיל את השפעתה, לאיים על ישראל מכיוונים שונים ולקדם את האינטרסים שלה באזור זה. בראש חיזבאללה עומד המזכ"ל חסן נצראללה, איש דת שיעי המקורב למנהיגי איראן, ובהם המנהיג העליון עלי ח'אמנהאי ומפקד כוחות קודס לשעבר, קאסם סולימאני. בנוסף להיותו כוח צבאי, לחיזבאללה יש גם נציגות פוליטית בפרלמנט הלבנוני (סיעת "הנאמנות להתנגדות") ובמשלה.

סד"כ ואמל"ח: נכון ל-2023 הארגון מונה כ-20 אלף לוחמים פעילים, כ-20 אלף כוחות עתודה ועוד כ-100 אלף לוחמים שניתן לגייסם ללחימה בעת הצורך. לפעילים בארגון יש ניסיון מבצעי רב מלחימתם בסוריה, בלבנון, בעירק ובתימן. בארסנל של חיזבאללה יש כ-150 אלף רקטות קצרות טווח וארוכות טווח, וכן טילים מדויקים. בנוסף, הארגון מחזיק במערכות מתקדמות נגד מטוסים, כטב"מים, רכבים משוריינים וציוד צבאי נוסף. האמל"ח מיוצר בסין, איראן, רוסיה וגם בלבנון (ייצור עצמי).

תקציב: לפי פרסום של רשת אלחדת', המבוסס על דו"חות אמריקניים, חיזבאללה מנהל תקציב של כמעט מיליארד דולר כל שנה (לשם השוואה, תקציב צה"ל עמד ב-2022 על כ-23 מיליארד דולר), וכ-80% ממנו מגיע מאיראן. כ-10% נוספים מגיעים מפעילות פלילית כמו הברחת סמי קפטגון, למרות הכחשותיו של מזכ"ל הארגון בנאומו במאי 2023: "מאשימים את חיזבאללה שהוא סוחר בסמי קפטגון. זהו שקר ומעשה של בגידה המעידים על קלקול מוסרי". לפי פרסום באתר Arab Center Washington DC, באפריל 2023 תפסו הרשויות בלבנון 10 מיליון כדורי קפטגון שהיו בדרך לסנגל ולערב הסעודית. חודשיים לאחר מכן גילו שלטונות נמל ביירות 450 אלף כדורי קפטגון שהוסתרו במנועים חשמליים והיו בדרכם למפרץ ולרפובליקה הדמוקרטית של קונגו.

לפני שבע שנים פורסם מסמך של ה-DEA משנת 2011 במסגרת תחקיר של העיתון "פוליטיקו" שבו נכתב שחיזבאללה הצליח להלבין כספים בשווי של יותר מ-483 מיליון דולר. לפי החשד, מוסדות פיננסיים לבנוניים הקשורים לחיזבאללה העבירו יותר מ-300 מיליון דולר לארה"ב כחלק מהונאה של הלבנת כספים, ולאחר מכן הם נשלחו בחזרה ללבנון על ידי גופים המקורבים לחיזבאללה.

חלק 2: המעורבות הפוליטית של חיזבאללה בלבנון

רקע והקדמה

לבנון מונה כיום כ-5.3 מיליון תושבים, רובם המוחלט ממוצא ערבי. נכון לשנת 2020 כ-32% מהם מוסלמים-סונים, כ-31% מוסלמים-שיעים, כ-32% נוצרים (רובם מארונים) וכ-4.5% הם דרוזים. בנוסף ישנם אחוזים קטנים ביותר של יהודים, בהאים, בודהיסטים, הינדים ועלווים, וגם פליטים סורים ופלסטינים רבים.

בשנים האחרונות מחריף הקרע בין העם הלבנוני לממשלתו, במקביל להידרדרות במשבר הכלכלי והפוליטי במדינה. באוקטובר 2019 יצאו אזרחי לבנון להפגין נגד הממשלה בראשות סעד אלחרירי. לאחר שאלחרירי הכריז על התפטרותו, בחודש דצמבר 2019 הטיל הנשיא עון את מלאכת הרכבת הממשלה על חסן דיאב. במהלך שנת 2020, עת כיהן דיאב בתפקיד ראש הממשלה, אירע הפיצוץ הקטלני בנמל ביירות. בפיצוץ נהרגו למעלה ממאתיים בני אדם, ואלפים נוספים נפצעו. מרבית הטענות הופנו כלפי ממשלה. היא הואשמה בניהול רשלני, הזנחה ושחיתות. חלק אחר מההאשמות הופנה נגד חיזבאללה וגורמים נוספים. בעקבות גל המחאות במדינה הכריז רה"מ דיאב על התפטרותו באוגוסט 2020. הממשלה הבאה בראשות נגיב מיקאטי הוקמה רק כשנה לאחר מכן, בספטמבר 2021, ומיקאטי מכהן בתפקיד עד היום. השילוב של שחיתות שלטונית, מגפת הקורונה והפיצוץ בנמל ביירות העמיקו עוד יותר את המשבר הכלכלי החמור בלבנון, שהוסיף להידרדר ונמשך עד היום.

החל מאמצע שנת 2022 לבנון סובלת ממשבר פוליטי חמור ומתמשך. לאחר סיום תפקידו של הנשיא מישל עון לא הצליחו חברי הפרלמנט להסכים על מינוי מחליף. מאז ועד היום קיים ריק נשיאותי במדינה.

פוליטיקה וחברה בלבנון

השסע העדתי במדינת לבנון מלווה אותה מאז הקמת מדינת לבנון הגדולה בתחילת המאה ה-20. נוצרים מארונים, דרוזים וגם מוסלמים סונים ושיעים נאלצו לחיות תחת מסגרת מדינתית אחת ולמצוא דרך להסתדר ביניהם. אינטלקטואל לבנוני בשם מישל שיחא סבר כי האומה הלבנונית יכולה להתבסס על "אחדות תוך שונות". למרות הכוונות הטובות, מצבה של לבנון כיום מוכיח שהנוסחה נכשלה: אין אחדות לבנונית, והשסע העדתי רק מעמיק.

מאז שנותיה המוקדמות של לבנון נעשו ניסיונות לשתף את כל העדות בניהול המדינה. לשם כך נוצר בביירות מבנה פוליטי שבמסגרתו ניתן ייצוג לכל אחת מהן בעמדות מפתח כמו הממשלה והפרלמנט. לאחר הכרזת העצמאות של לבנון ב-1943 אימצו מנהיגיה "אמנה לאומית". האמנה חילקה את תפקידי המפתח בין העדות השונות בלבנון, וכך סייעה לה לשמור על יציבות ושגשוג במהלך השנים הבאות. חלוקת התפקידים היום, שלפיה נשיא לבנון הוא תמיד נוצרי-מארוני, ראש הממשלה מוסלמי-סוני ויושב ראש הפרלמנט מוסלמי-שיעי, היא תוצר של החלטה זו. בשנת 1975 החלה מלחמת האזרחים בלבנון ונמשכה כמעט 15 שנה, ובמהלכה נהרגו מאות אלפי בני אדם. בשלהי שנת 1989, לקראת סיום המלחמה, נחתם הסכם טאא'ף.

ההסכם קובע שלבנון היא דמוקרטיה פרלמנטרית שבה העם הוא מקור הסמכות, וכי היא מדינה חופשית ועצמאית בעלת זהות ערבית. ההסכם עוסק בתפקידיה של כל אחת מהרשויות וסמלי השלטון: הפרלמנט, הממשלה והעומד בראשה, הנשיא ועוד. ההסכם קובע כי המושבים בפרלמנט יחולקו באופן שוויוני בין המוסלמים לנוצרים ובאופן יחסי בין האזורים השונים ובין הזרמים השונים (באסלאם ובנצרות). באופן זה שינה ההסכם את חוסר האיזון העדתי בין הנוצרים למוסלמים שהיה בפרלמנט עד אז.

המערכת הפוליטית הלבנונית

לבנון היא רפובליקה פרלמנטרית רב-מפלגתית. המושבים בפרלמנט והתפקידים הציבוריים מחולקים על פי מפתח עדתי. הנשיא הוא ראש המדינה, והוא נבחר לכהונה בת שש שנים ברוב של שני שלישים מהפרלמנט. כדי להקים ממשלה הנשיא מתייעץ עם יושב ראש הפרלמנט וסגניו, ויחד הם בוחרים נציג מוסלמי-סוני שירכיב אותה.

בפרלמנט הלבנוני יש 128 מושבים, ומיוצגות בו 21 מפלגות. הגדולה שבהן היא מפלגת "הכוחות הלבנוניים", שמונה 19 מנדטים ויושבת כיום באופוזיציה. המפלגות הקטנות ביותר מונות מנדט אחד בלבד. המפלגות בלבנון מזוהות לרוב עם קבוצה עדתית מסוימת (שיעים, סונים, דרוזים, נוצרים ועוד) ועם אחד משני מחנות פוליטיים [8] במרץ או 14 במרץ.

מחנה 8 במרץ הוא המחנה הפרו-סורי והפרו-איראני, ומשתייכות אליו שתי סיעות גדולות בפרלמנט: הנאמנות להתנגדות (הסיעה של חיזבאללה) והזרם הלאומי החופשי (מפלגה נוצרית). **מחנה 14 במרץ** מתנגד להשפעה הסורית והאיראנית בלבנון, ומשתייכות אליו מפלגות סוניות ונוצריות-מארוניות.

מקורו של הפיצול בין שני המחנות הוא הרצח של ראש הממשלה לשעבר, רפיק אל-חרירי, בשנת 2005. בית דין מיוחד שנדרש לשאלה מי רצח אותו הגיע למסקנה שמדובר בפעיל חיזבאללה, אך עדיין יש טענות כי גורמים סוריים היו אלה שהתנקשו בו. בעקבות הרצח החלה "מהפכת הארזים" [9] גל הפגנות שהוביל בסופו של דבר לנסיגת הכוחות הסוריים מלבנון.

המפלגות העיקריות במערכת הפוליטית הלבנונית בסדר גודל יורד:

המפלגה	איזה ציבור היא מייצגת?	עם איזה מחנה היא מזוהה?	מי עומד בראש הסיעה בפרלמנט?	כמה מושבים בפרלמנט? (מתוך 128)
הכוחות הלבנוניים - القوات اللبنانية	נוצרים	14 במרץ	סמיר ג'עג'יע	19
הזרם הלאומי החופשי - التيار الحر	נוצרים	8 במרץ	ג'בראן באסיל	16
אמל ("תקווה") - حركة أمل	שיעים	8 במרץ	נביה ברי	14
סיעת "הנאמנות להתנגדות" - חיזבאללה	שיעים	8 במרץ	מחמד רעד	13
המפלגה הסוציאליסטית הפרוגרסיבית - الحزب التقدمي الاشتراكي	דרוזים	לא מזוהה	תימור ג'ונבלאט	8
זרם "אל-מסתקבל" ("העתיד") - تيار المستقبل	סונים	14 במרץ	סעד אלחרירי	8
הפלגות הנוצריות - حزب الكتائب اللبنانية	נוצרים	מזוהה לרוב עם 14 במרץ	סאמי אלג'מיל	5
"הפדרציה המהפכנית הארמנית" - Armenian Revolutionary Federation	ארמנים	8 במרץ	האגופ פקרדוניאן	3
זרם "אל-מרדה" - تيار المرده	נוצרים	8 במרץ	סלימאן פרנג'יה	2
תנועת אסתקלאל ("העצמאות") - حركة الاستقلال	"אל-באופן רשמי המפלגה אינה סקטוריאלית, אך רוב חבריה נוצרים	לא מזוהה	מישל מעוד	2

"הנאמנות להתנגדות" ☒ הסיעה של חיזבאללה בפרלמנט הלבנוני

חיזבאללה פעיל במערכת הפוליטית בלבנון מאז שנת 1992. בפעם הראשונה שסיעתו, "הנאמנות להתנגדות", התמודדה לפרלמנט, היא זכתה בשמונה מושבים, וארבעה נציגים עצמאיים נוספים רצו כחלק מסיעתה. בבחירות לאחר מכן, בשנת 1996, זכה חיזבאללה בשבעה מושבים ובעוד שני נציגים עצמאיים. בבחירות בשנת 2000, לאחר הנסיגה הישראלית מלבנון, זכתה סיעת "הנאמנות להתנגדות" בעשרה מושבים, ושניים נוספים של נציגים עצמאיים.

בחירות 2005 היו משמעותיות מאוד בדרכו הפוליטית של חיזבאללה. הן התקיימו לאחר הרצח של ראש הממשלה לשעבר רפיק אלחרירי, שהביא אחריו את "מהפכת הארזים". בעקבות המהפכה פורקה הממשלה הפרו-סורית בלבנון, ובבחירות שהתקיימו לאחר מכן זכה חיזבאללה ב-14 מושבים בפרלמנט. בשנה זו גיבש חיזבאללה את ברית 8 במרץ יחד עם מפלגות נוספות כמו "אמל" השיעית, מפלגת "הזרם הלאומי החופשי" הנוצרית ומפלגות נוספות. שנת 2005 הייתה גם השנה הראשונה שבה כיהנו חברי סיעת "הנאמנות להתנגדות" בתפקידי שרים בממשלה. במערכות הבחירות הבאות זכה חיזבאללה במספר מושבים הנע בין 8 ל-13. נציגיו כיהנו כשרים במשרדי העבודה, האנרגיה והמים, החקלאות ועוד.

מעורבות חיזבאללה במערכת הממשלתית והמדינתית בלבנון

חיזבאללה נהנה ממעמד מיוחד בלבנון. מצד אחד הוא ארגון טרור חמוש, ומצד שני נחשב לשחקן פוליטי לגיטימי. כוחו הצבאי גדול ומשמעותי, ולכן ייתכן שהיה יכול להשתלט על לבנון בכוח, אבל המצב הנוכחי של סמכות ולגיטימציה ציבורית ללא אחריות משרת אותו נאמנה.

חיזבאללה הוא חלק מהמערכת הפוליטית הארצית והמוניציפלית בלבנון, ושרים מטעמו מכהנים בממשלה. אחיזתו במוקדי הכוח מאפשרת לו לנצל את הסמכויות והתקציבים לצרכיו. בנוסף, הוא מוביל את ברית 8 במרץ יחד עם מפלגות נוספות בפרלמנט ובממשלה, וכך מעצים את כוחו ואת השפעתו על קבלת החלטות וקביעת המדיניות בלבנון.

עם זאת, יש לציין כי חיזבאללה וסיעתו אינם הגורמים הפוליטיים היחידים שרואים במשרדי הממשלה בלבנון מקור הכנסה ומימוש אינטרסים פוטנציאלי. כך פועלות גם המפלגות האחרות, וזו אחת הסיבות לכך שהמערכת הפוליטית בלבנון נחשבת מושחתת מאוד.

חלק 3: הביקורת הציבורית על חיזבאללה בלבנון

רקע והקדמה

מאז שחיזבאללה החליט לגרור את לבנון לתוך מלחמת "חרבות ברזל" ב-8 באוקטובר, הביקורת כלפיו בתוך המדינה הולכת וגוברת. בזמן שארגון הטרור השיעי מנסה לצייר את עצמו כ"מגן לבנון", הוא מביא להרס רב בדרום המדינה. רבים מתושבי אזור זה נעקרו מבתיהם. אגב כך,

חיזבאללה מרע את מצבה הגרוע גם כך של לבנון, וכזכור, עוד לפני המלחמה הייתה זו מדינה שנקלעה לתוך משבר פוליטי וכלכלי שממנו לא הצליחה להתאושש.

המלחמה נמשכת כבר כמעט שנה שלמה. נכון לתחילת חודש ספטמבר, למעלה מ-400 פעילי חיזבאללה נהרגו במלחמה. הפעיל הבכיר ביותר שחוסל עד כה הוא פואד שכר ("סיד מחסן"), ראש המערך האסטרטגי של ארגון חיזבאללה ויד ימינו של נצראללה בתכנון ובניהול המלחמה. בנוסף, כ-3,200 מבנים בדרום לבנון ניזוקו. הכפרים עיתא-אלשעב, כפר-כילא ובלידא ספגו את הנזק הרב ביותר. בה בעת, יש גם טענות לנזק גדול עוד יותר: בכנס שהתקיים בפריז במרץ 2024 טען עלי חמיה, שר העבודה הלבנוני המקורב לחיזבאללה, כי מאות יחידות דיור נהרסו כליל, ולמעלה מ-9,000 נהרסו באופן חלקי.

על פי נתונים של ארגון ההגירה הבינלאומי, למעלה מ-95 אלף בני אדם פונו מבתיים בדרום לבנון. מדינת לבנון אינה דואגת לאזרחים המפונים ואינה מסייעת להם. יותר מ-80% מהם מתארחים אצל חברים או בני משפחה, 14% נוספים שוכרים בתים, ו-2% מתגוררים במקלטים קהילתיים. המשבר הכלכלי החמור שממנו סובלת לבנון והמחירים היקרים במדינה בוודאי אינם מקילים על המפונים ועל מי שמארח אותם.

יש עדויות שונות לגבי היקף הסיוע שחיזבאללה עצמו מעניק לאזרחי דרום לבנון בעקבות המלחמה. מצד אחד, אזרחים לבנונים טוענים כי ארגון הטרור השיעי העניק חבילות סיוע לחלק קטן בלבד ממשפחות המפונים, וכי המדינה אינה מעניקה סיוע מספק לטווח הקצר או הארוך. "אף אחד לא דפק בדלת שלנו ואף אחד לא שאל² כל אחד התמודד עם המצב שלו בעצמו", העידה אזרחית לבנונית בשם לאמיא אבו-דלה. מנגד, עיתון "אלשרק אלאוסט" דיווח במרץ השנה כי חיזבאללה מסייע לרוב המוחלט של הלבנונים (כ-87 אלף בני אדם) שפונו מבתיים, וכי העניק להם בין 100 ל-200 דולר כל חודש, ואף הציע להם דיור חלופי ואספקת מזון.

התנגדות לחיזבאללה במערכת הפוליטית

המלחמה והשלכותיה עוררו ביקורת פומבית נרחבת על חיזבאללה, בעיקר עקב הטענה כי מדובר במלחמה שמשרתת את האינטרסים האיראניים, ולא נועדה להגן על לבנון עצמה³ אף שהיא זו שמשלמת את מחירה.

אחד המבקרים החריפים של ארגון הטרור השיעי הוא יושב ראש מפלגת הכוחות הלבנונים, סמיר ג'עג'ע, שנחשב ממבקריה גם לפני המלחמה. כך למשל, ביוני 2021 התקיים כנס של מכון וושינגטון שעסק במשבר הפוליטי המתמשך בלבנון. ג'עג'ע התראיין בכנס וכינה את חיזבאללה "מיליציה מאפיוזית" שנתמכת על ידי איראן. הוא טען כי חיזבאללה משתמש באלימות והפחדה כדי שלא ייבחר נשיא ללבנון.

מאז תחילת המלחמה ג'עג'ע ממקד את הביקורת שלו בחיזבאללה בממד הדמוקרטי והפנים-פוליטי, וגם עוסק בממד הביטחוני. לדבריו, חיזבאללה פוגע בדמוקרטיה בלבנון ומחליט על

גורלה מבלי שקיבל לכך את אמון העם או את הסכמת חברי הפרלמנט. "חיזבאללה פגע בדמוקרטיה הלבנונית ופתח במלחמה על דעתו", הוא אמר. ג'ע'ע יצא גם נגד ממשלת לבנון, בטענה שהיא שותקת ואינה שולטת בנעשה במדינתה. לדבריו, "חלק מהלבנונים מפחדים מחיזבאללה ואינם רוצים להתעמת איתו".

ג'ע'ע האשים את חיזבאללה שפעולותיו הצבאיות של ארגון הטרור מביאות לקריסת מוסדות המדינה ולהרג של מאות בני אדם, להרס של כפרים בדרום לבנון ולנזק כלכלי ישיר ועקיף שנאמד במיליארדים. לטענתו, אין ביכולתו של חיזבאללה להגן על המדינה. הפתרון של ג'ע'ע למצב הנוכחי הוא יישום החלטת 1701 § הסגת כוחות חיזבאללה ופריסת צבא לבנון בגבולה הדרומי של לבנון. פתרון זה צובר תאוצה בלבנון מאז תחילת המלחמה. ככל שעובר הזמן, יותר ויותר פוליטיקאים ואנשי ציבור במדינה מביעים בו תמיכה.

גם סאמי אלג'מיל, יושב ראש מפלגת הפלנגות הנוצריות בפרלמנט הלבנוני, אינו חוסך ביקורת מארגון הטרור. ב-19 ביוני הצהיר נצראללה כי "אם תיכפה מלחמה על לבנון § אנו נילחם ללא כללים וגבולות". הוא איים לתקוף גם את קפריסין אם תאפשר לישראל להשתמש בשדות התעופה שלה כדי לתקוף בלבנון. אלג'מיל הגיב לדבריו בחשבון ה-X שלו וכתב: "נאומו של נצראללה היום הוא עוד ניסיון להשתמש בדרום (לבנון) ולקשור אותו למאבקים ולמטרות שאין להם קשר ללבנון. הריבונות נחטפה, וזה הרס את לבנון ואת עתיד הדורות שיגדלו בה לעוד עשורים קדימה § הלבנונים מכל האזורים אינם מעוניינים במלחמות, הם רוצים רק לחיות". בנוגע לאימויו של נצראללה על קפריסין אמר חבר מפלגתו של אלג'מיל, אליאס חנכש, כי מזכ"ל חיזבאללה "מתעקש לא להשאיר ללבנון אף ידידה (בעולם)". לטענתו, נצראללה החליט לפתוח במלחמה מול ישראל ולגרור את לבנון לתוכה.

הביקורת על חיזבאללה מגיעה גם מבכירים לשעבר במערכת הפוליטית הלבנונית. ביוני 2024 התראיין ראש הממשלה לשעבר פואד אלסניורה בעקבות אימוי נצראללה על קפריסין והאשים את חיזבאללה בכך שהוא מהמר על גורלה של לבנון ומתעקש להמשיך לסכן אותה. החלטתו של נצראללה לאיים על קפריסין, מדינה החברה באיחוד האירופי, תביא לדברי אלסניורה "לסופה של מדינת לבנון". לטענתו, נצראללה היה יכול להתקשר לראש ממשלת לבנון ולמצוא פתרון לבעיה, אבל הוא החליט במקום זאת לאיים על קפריסין במלחמה, בניגוד לאינטרס של לבנון.

עיתונאים ופעילים פוליטיים

הביקורת בלבנון נגד חיזבאללה מגיעה גם מקרב אנשי תקשורת, עיתונאים ופעילים פוליטיים בולטים. ב-23 באפריל 2024 פרסמה העיתונאית הלבנונית דימא צאדק בחשבון ה-X שלה (למעלה מ-800 אלף עוקבים) קטע מתוך תוכניתה המשודרת בערוץ MTV הלבנוני. היא האשימה את נצראללה, שלטענתה משוכנע שאיראן תהרוס את ישראל, בהכחשה של המציאות: "אם למען פלסטין איראן לא הרסה את ישראל, ואם למען דרום (לבנון) וחיזבאללה איראן לא הרסה אותה, ואם למען ביטחונה היא איראן לא הרסה אותה § מתי אתם חושבים שאיראן תהרוס

אותה?" שאלה העיתונאית.

לאחר מכן הציגה צאדק קטעי וידאו שמראים את העוצמה הצבאית הגדולה שישראל מפעילה בעזה. "אנחנו לא יכולים על היהודים, אנחנו לא יכולים עליהם", זעקה אחת הנשים העזתיות שהופיעו בסרטון.

בפרסום אחר בעמוד שלה ברשת X היא מתחה ביקורת על חיזבאללה ופטרונו האיראני: "אתם (האיראנים) מאיימים על נאט"ו, על האיחוד האירופי, על ארה"ב ועל ישראל? אתם מאיימים על 80% מהכוח הצבאי בעולם? מי שחושב שאיראן, שאין לה מספיק יכולות טכנולוגיות כדי למצוא את הנשיא האבוד שלה (הנשיא לשעבר אברהם ראסי, שנהרג בתאונת מסוק יחד עם שר החוץ האיראני), יכולה להתמודד מול האיחוד האירופי, ארה"ב וישראל ביחד? זה מישהו שאין לו מספיק ידע צבאי".

טוני אבו-נג'ם (86 אלף עוקבים בטוויטר), עיתונאי לבנוני שמרבה לבקר את חיזבאללה, השתתף ב-26 ביוני 2024 בתוכנית "ביירות אליוס" בערוץ MTV הלבנוני ואמר: "אני עוקב קצת (אחרי ההתרחשויות בלבנון). חיזבאללה אומר 'אנחנו מוכנים למלחמה'. מה זאת אומרת? מה לגבי שאר הלבנונים? בישראל, למשל, האריכו את התשלומים למשפחות שמתגוררות בצפון עבור המלונות, הם התכוונו גם בנושא המקלטים וההתמודדות עם תרחישים רפואיים (כמו עומסים על בתי החולים) בעקבות המלחמה. חברים, איך אנחנו התכוונו? חיזבאללה פועל כמו חמאס. הוא אומר: 'הכנו את המנהרות לעצמנו, ולא מעניין אותנו מה יקרה עם שאר האנשים (בלבנון) אחר כך'".

בריאיון ברשת LBC שנערך שלושה שבועות לפני כן תהה באולפן בקשר למלחמה: "מי מחליט עבור הלבנונים? מי אמר שהם אחראים לשחרר את ירושלים?" כשהמנחה הקשה על אבו-נג'ם וטען שיש בלבנון רוב בעד ההשתתפות במלחמה, הוא השיב לו: "מי אמר לחסן נצראללה שהוא הרוב במדינה? מי אמר לו שהוא יכול לבצע את ההוראות של עלי ח'אמנהאי ומשמרות המהפכה, לגרור את המדינה למלחמה ולפתוח ללבנון חזית כדי לשפר את העמדות של איראן בשולחן המשא ומתן?"

אבו-נג'ם הוסיף לבקר את נצראללה וחיזבאללה ואמר: "העולם הוא גלגל. הוא צריך לשנן את זה היטב? במדינה כמו לבנון שיש בה עוינות והתחשבנויות, שום דבר לא יציב". לאחר מכן האשים את נצראללה בכך שהוא רוצה שהלבנונים ישלמו מכיסם כדי לתקן את מה שהוא הרס בלבנון עקב המלחמה עם ישראל.

ביקורת ברוח זה נשמעת רבות בלבנון. מבחינת חלק מהמבקרים, ה"התנגדות" שמפעיל חיזבאללה כלפי ישראל אינה אותנטית, אינה עולה בקנה אחד עם האינטרס הלאומי הלבנוני, ומשרתת רק את האינטרסים של איראן על גבו של העם הלבנוני.

גם העיתונאי הלבנוני ראמי נעים הוא ממבקרי הארגון. הוא התראיין ביוני 2024 לערוץ אלחדת' ותיאר כיצד עשרה מפעילי הארגון תקפו אותו וכיוונו אקדח לעבר חברו: "זה חיזבאללה, זה

הארגון. הם היכו אותי רק כי, כפי שהם אמרו, אני אומר 'לא' לחיזבאללה ומביע דעות נגד המיליציה הזו בלבנון ונגד התערבות של לבנון בעניינים שאינם נוגעים אליה". בהמשך הלך העיתונאי כי לבנון פתחה במלחמה נגד ישראל ב-8 באוקטובר בעקבות החלטה של ארגון חיזבאללה, וכעת היא סופגת נזקים ואבדות. "מי שקובע את גורלי ואת גורלם של האחרים בלבנון הוא חסן נצראללה", סיכם נעים.

עלי חמאדה, עיתונאי לבנוני אחר, חיבר באתר אלנהאר הלבנוני מאמר שבו מתח ביקורת על חיזבאללה, שלדבריו מוביל את לבנון למלחמה כוללת מול ישראל. הוא אף השווה את הארגון השיעי כמי שנוהג במכונית ומוביל אותה לעבר קיר בטון במטרה להתאבד.

הלבנונים זועמים גם בטוויטר

ניתן לראות ביקורת רבה נגד חיזבאללה גם מצד אזרחים מהשורה שמביעים את זעמם ברשת X עם תגיות שונות כגון **#לבנון_תחת_כיבוש** ו-**#לבנון_לא_רוצה_מלחמה**. כך למשל, ד"ר אחמד יאסין האשים את "הכנופיות של חיזבאללה" שהן "מטילות אימה על תושבי דרום לבנון המתנגדים לארגון", ופרסם סרטון שבו נראה לטענתו צעיר שיעי מהעיר צור מוכה מכיוון שמתח ביקורת על חיזבאללה והביע התנגדות למלחמה.

גולשת לבנונית אחרת טענה נגד איראן: "היא אינה בונה, אלא הורסת. 8,500 בתים בדרום לבנון נהרסו", והוסיפה בין השאר את התגיות: **#איראן_טרוריסטית**, **#חיזבאללה_טרוריסטים**, **#1701_עכשיו**.

גולשת נוספת פרסמה את תמונתו של רפיק אלחרירי, ראש ממשלת לבנון לשעבר שנרצח בשנת 2005, וכתבה: "אם הוא היה יודע שמתן הלגיטימציה להתנגדות (חיזבאללה) יהפוך יום אחד ל**#כיבוש_איראני**, הוא לא היה משקיע את כל המאמצים הללו כדי לתת לו לגיטימציה ולהגן עליו מתוך מחשבה שכך הוא מגן על לבנון מהאויב שעל הגבול (ישראל). אבל האויב האמיתי, רפיק, הם אלה שהרגו אותך ועוד רבים כמוך ועושים בלבנון כבשלהם!".

אלו דוגמאות ספורות, אך יש עוד רבות כאלה. כך למשל מנירה עיד, תושבת עלמא אל-שעב, התראיינה בגלוי לוול-סטריט ז'ורנל בינואר ואמרה כי "חיזבאללה היה יכול למנוע את המצב הזה", בהתייחסה לפליטות ולהרס בדרום המדינה. גם אזרחים אחרים משוחחים על כך עם כלי התקשורת, אף שלפעמים אינם מוכנים להזדהות בשמם. ח'ליפה, למשל, תושב דרום לבנון, התלונן כי "חיזבאללה מתאם את פעולותיו הצבאיות בהתאם להמלצות האיראניות והמשא ומתן שמקיימת טהרן בנוגע לנושאים שונים באזור". תושב הכפר רמיש תהה בפני רשת התקשורת רויטרס אם "חיזבאללה רוצה לעקור אותנו מבתינו? איננו רוצים להיות קשורים למלחמה הזאת".

סיכום

נראה שהלבנונים מבינים היטב שחיזבאללה משרת את האינטרסים של איראן ותומך בה

ובפלסטינים על חשבונם. רבים מהם כבר אינם מסוגלים להחזיק בתוכם את הזעם. הרשתות החברתיות גועשות, הפוליטיקאים הסירו את הכפפות, והאזרחים כועסים וממורמרים. מזכ"ל הארגון נצראללה ער לביקורת נגדו ונגד חיזבאללה, ונראה שהוא גם מוטרד ממנה. עדות לכך ניתן לראות בנאום שנשא ב-17 ביולי שבו הצהיר כי בתיהם ההרוסים של תושבי דרום לבנון ישוקמו. כך גם ניסיונותיו להציג בפני מאזיניו חזות כאילו חיזבאללה הצליח לנקום בישראל על חיסול שגר, ואגב כך לשקם מעט את המוניטין של הארגון.

ככל שחילופי האש התכופים בין ישראל לבין חיזבאללה יימשכו, סביר שההרס בלבנון יגדל והביקורת נגד ארגון הטרור תתעצם ² הן מבית והן מחוץ. הרי הלחימה אינה מתקרבת לסופה, ובניתיים היא מכבידה עוד יותר את הנטל הכלכלי על תושבי לבנון, שמתמודדים גם עם חוסר יציבות ביטחונית.

דוגמה לכך ניתן לראות בביקורת במדינה על העלייה במחירי השכירות ב"אזורים הבטוחים", אזורים המרוחקים מדרום לבנון ומאזור הדאחיה. בעיתון "אלאח'באר" הלבנוני, המקורב לחיזבאללה, דווח כי מחירי השכירות באזורים אלה האמירו אפילו יותר לאחר חיסולו של פואד שגר. לפי הכתבה בעיתון, השכירות באזורים שנחשבים בטוחים עלתה פי שלושה, ו"ספסרי המלחמה" מנצלים את המצב לטובתם.

המלצות

- לחיזבאללה יש שליטה ביטחונית ופוליטית עוצמתית במיוחד בלבנון, הוא מחזיק בה בכפו ³ וכך צריך להתייחס אליה. יש לראות את המדינה הלבנונית כאחראית על הטרור היוצא משטחה, ולגבות ממנה מחיר בהתאם, כולל פגיעה בתשתיות, במבנים ובמוסדות לבנוניים.
- יש לנקוט צעדים במישור הבינלאומי והדיפלומטי כדי להגביר את הלחץ על מדינת לבנון, על מוסדותיה כגון בנקים, ארגונים אזרחיים ועל בכיריה, כולל ראש הממשלה ויושב ראש הפרלמנט, וכן הנשיא, כשימונה. ישראל צריכה לדרוש מארגונים בינלאומיים וממדינות הטלת עיצומים כלכליים וענישה משפטית נגד ראשי לבנון, עקב חוסר המעש או שיתוף הפעולה שלהם עם חיזבאללה.
- יש להיעזר במידע הגלוי הרב המצוי ברשתות הטלוויזיה והאינטרנט כדי להראות לקהילה הבינלאומית את האופן שבו חיזבאללה מנצל תשתיות אזרחיות לצורכי המלחמה נגד ישראל, ובעת הצורך גם לחשוף באופן מבוקר מידע מסווג לגורמי מודיעין זרים. אמצעים אלה יסייעו להגביר את הלגיטימציה הישראלית לתקוף תשתיות אזרחיות, וכן ללחץ על חיזבאללה ואיראן להפסיק את השימוש בתשתיות אלה.
- השליטה האיתנה שיש לחיזבאללה במדינת לבנון ובממשלה משמעותה היא שכל "הסדר מדיני" של ישראל מול לבנון הוא למעשה הסדר עם חיזבאללה ⁴ ואין בו שום תועלת. על ישראל לעמוד איתן מול הלחצים הבינלאומיים של ארה"ב ומדינות נוספות, ולא

לחתום על אף "הסדר מדיני" כזה מול לבנון.

- ישראל צריכה להוסיף לפעול לפירוק יוניפי"ל, ולגייס לכך תמיכה בינלאומית. הארגון מעולם לא הצליח לבצע את תפקידו כהלכה בשל החשש מאיום חזיתי מול חיזבאללה, כפי שניכר מדו"חות מזכ"ל האו"ם, ועל ישראל להדגיש זאת בפני שותפותיה בעולם. בנוסף, בדומה למצב של ארגונים בינלאומיים אחרים מטעם האו"ם שנוצרו כפתרון אד-הוק לבעיה מסוימת, יוניפי"ל כיום הוא רק מכשול בדרך לפתרון אמיתי.
- אחד הדגשים של ישראל בשיח עם בעלות בריתה הוא חוסר התוחלת בהמשך הניסיון להעמיד את צל"ב כחלופה ראויה לחיזבאללה ככוח החמוש העיקרי במדינה. הצבא הדגים כיצד אינו יכול לעמוד בפני ארגון הטרור השיעי, הוא משתף איתו פעולה ובשורותיו יש קצינים שיעים רבים. על ישראל לשלול כל אפשרות של חימוש נוסף ואיכותי יותר לצל"ב במצבו הנוכחי, ולדרוש מבנות השיח שלו להתנות את המשך המימון לצבא בסילוק גורמים המקורבים לחיזבאללה מבין חייליו.
- עלינו לגייס את כלי התקשורת הבינלאומיים, את המדינות המיודדות איתנו וגורמים נוספים כדי להגביר את עוצמת המסר שלפיו האופן שבו מפרה לבנון ² וחיזבאללה בפרט ² את החלטה 1701 של מועצת הביטחון הוא המקור לסבל המתמשך של תושבי דרום המדינה. את המסר הזה יש להשמיע בקול ברור גם מול מדינות העולם, אך גם להוסיף ולהדהד אותו בקרב תושבי לבנון עצמה, ולהטמיע בהם את המחשבה על השלכות התמיכה שלהם בארגון הטרור השיעי.
- באותו הקשר, ישראל צריכה לבחון את חיזבאללה בהסתכלות רחבה יותר ² לא רק כארגון טרור חמוש, אלא גם כארגון פוליטי שמשלם מחירים על טעויות ועל החלטות שגויות ואינטרסנטיות בתוך ארצו. יש לעקוב אחרי פעילותו גם בתחום המדיני והפוליטי ולנצל את טעויותיו כדי להגביר את הזעם כלפיו במדינת לבנון ובקרב הציבור הלבנוני. בנוסף, יש להדהד את הביקורת שנשמעת כלפי חיזבאללה בקרב עיתונאים, פוליטיקאים ואזרחים בלבנון, ולהעצים אותה כדי שתשפיע עוד על האוכלוסייה הלבנונית.
- עלינו לפתח קשרים עם גולים אופוזיציונרים מלבנון כדי להוכיח לאזרחי המדינה שיש גם דרך אחרת מלבד השלטון של ארגון הטרור בארצם. את המסר של הגולים הללו יש לעודד באמצעות ערוצי התקשורת, הרשתות החברתיות, משרדי הממשלה ומשפיענים ישראלים.